

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد تهران مرکزی

دانشکده ادبیات و علوم انسانی، رشته فقه و حقوق اسلامی

پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M. A)

گرایش: فقه و حقوق اسلامی

عنوان:

بررسی فقهی و حقوقی حبس زدایی

با رویکردی به قانون مصوب ۱۳۹۲

استاد راهنما

دکتر مرتضی چیت‌سازیان

پژوهشگر

سید مهدی حسن‌زاده طباطبایی

تابستان ۱۳۹۳

باشم منظر

معاونت پژوهش و فن آوری
به نام خدا
منشور اخلاق پژوهش

با یاری از خداوند سبحان و اعتقاد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، ما دانشجویان و اعضاء هیئت علمی واحدهای دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخطی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از هرگونه پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهیدگان (انسن، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه همکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از هرگونه جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهادهای مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب نقد و خودداری از هرگونه حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و اشاعه نتایج تحقیقات و انتقال آن به همکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برائت: التزام به برائت جویی از هرگونه رفتار غیرحرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شائبه های غیرعلمی می آلاینند.

"تعهد نامه اصالت پایان نامه کارشناسی ارشد"

اینجانب دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد
نابيوسته به شماره دانشجویی..... در رشته که در تاریخ
از پایان نامه خود تحت عنوان.....
با کسب نمره و درجه دفاع نموده ام، بدینوسیله متعهد می شوم:

(۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آن را در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.

(۲) این پایان نامه قبلاً برای دریافت هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

(۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از این پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

(۴) چنانچه در هر مقطعی زمانی خلاف موارد فوق صادر شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و واحد دانشگاهی مجاز است با این جانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی

تاریخ و امضاء

تقدیم به بهترین های زندگی ام:

پدر و مادر عزیزو بزرگوام، که عشق ولایت اهل بیت علیهم السلام را با هستی ام عجین کردند

و تمام هستی ام مدیون زحمات عشق بی دریغ آنهاست؛

و نیز همسر گرامی و یاور همیشگی ام.

از خداوند منان برای این عزیزان، سلامتی و عافیت و خیر و توفیقات روزافزون مسئلت

می نمایم.

سپاسگزاری

سر تعظیم پروردگاری که کنف الطاف لایزالش را برای جای جسم و روح خود می‌یابم و سر ارادت و احترام به پیشگاه فرهیختگان ادب و اندیشه که مصباح طریق بوده‌اند.

امتان و افراز جناب حجت السلام والمسلمین دکتر مرتضی چیت سزایان که با راهنمایی‌های خویش بنده را در گردآوری و تحقیق در تقویم این پایان نامه به فیض رساندند و هم‌چنین تقدیر فراوان از جناب حجت‌الاسلام والمسلمین دکتر علی بهرامی‌نژاد که از بذل لطف و خرد خویش در این مجال درنگی نداشتند، تقدیر و تشکر می‌کنم.

بسمه تعالی

در تاریخ:

از پایان نامه خود دفاع نموده

دانشجوی کارشناسی ارشد آقای/خانم

و با درجه

بحروف

مورد تصویب قرار گرفت.

امضاء استاد راهنما

بسمه تعالی
دانشگاه آزاد اسلامی - واحد تهران مرکزی
دانشکده: ادبیات و علوم انسانی

(این چکیده به منظور چاپ در پژوهش نامه دانشگاه تهیه شده است)

نام واحد دانشگاهی: تهران مرکزی کد واحد: ۱۰۱	کد شناسایی پایان نامه:
عنوان پایان نامه: بررسی فقهی و حقوقی حبس زدایی با رویکردی به قانون مصوب ۱۳۹۲	
نام و نام خانوادگی دانشجو: سید مهدی حسنزاده طباطبایی شماره دانشجویی: ۹۱۰۶۲۷۳۴۷ رشته تحصیلی: قفه و حقوق اسلامی	تاریخ شروع پایان نامه: ۱۳۹۲/۹/۲۳ تاریخ اتمام پایان نامه: ۱۳۹۳/۶/۱۰
استاد راهنما: دکتر مرتضی چیت سازیان	
آدرس:	
<p>چکیده پایان نامه (شامل خلاصه، اهداف، روش‌های اجرا و نتایج به دست آمده):</p> <p>آزادی تن نیز مثل سایر آزادی‌ها به رغم تمام تأییدها و تأکیدهایی که بر رعایت آن‌ها صورت گرفته، حدود و ثغوری دارد و در واقع در جایی که مصلحت جامعه ایجاب نماید و قانون چنین اجازه‌ای بدهد، آزادی تن سلب یا محدود می‌شود؛ آیات و روایات و عقل و اجماع هم طبق آنچه که در این نگارش بحث خواهد شد، بر «مشروعیت حبس» دلالت دارند. لذا با عنایت به واقعیت‌های موجود، به ویژه گسترش تبهکاری، چه به صورت فردی یا سازمان یافته (گروه‌های تبهکار)، نمی‌توان از سیاست زندان‌زدایی به طور کلی دفاع کرد، ولی با توسل به تدابیر جایگزین، امکان اجرای محدود این سیاست ممکن به نظر می‌رسد. یکی از تدابیر مهم در سیاست زندان‌زدایی، وضع ضمانت اجراهای بینابین و استفاده از روانشناسان و مشاورین دینی در طول دوران حبس است.</p> <p>کلیدواژگان: حبس، مشروعیت حبس، مبانی فقهی و حقوقی، حبس زدایی، جایگزین حبس</p>	

نظر استاد راهنما برای چاپ در پژوهش نامه دانشگاه مناسب است تاریخ و امضا:
مناسب نیست

فهرست مطالب

عنوان	صفحه
مقدمه.....	۱
فصل اول: کلیات.....	۲
۱-۱- طرح کلی تحقیق.....	۳
۱-۱-۱. بیان مسئله.....	۳
۱-۱-۲. اهمیت موضوع و هدف تحقیق و انگیزه انتخاب آن.....	۳
۱-۱-۳. سؤالات یا فرضیه‌های تحقیق.....	۴
۱-۱-۴. پیشینه تحقیق.....	۴
۱-۱-۵. ساختار و قلمرو تحقیق.....	۵
۱-۱-۶. روش تحقیق.....	۵
۲-۱. مفاهیم شناسی.....	۶
۱-۲-۱. مجازات.....	۶
۲-۲-۱. حبس.....	۶
۳-۲-۱. مشروعیت حبس.....	۷
۴-۲-۱. مجازات جایگزین حبس.....	۷
۳-۱. مجازات.....	۸
۱-۳-۱. تعریف.....	۸
۱-۳-۱-۱. اصول حاکم بر مجازات.....	۸
۲-۳-۱-۲. مجازات و اقدامات تأمینی و تربیتی.....	۸
۲-۳-۱. اهداف و ویژگی‌ها.....	۱۰
۳-۳-۱. انواع مجازات.....	۱۲
۴-۱. حبس.....	Error! Bookmark not defined.
۱-۴-۱. معنانشناسی واژه حبس.....	۱۶
۲-۴-۱. تاریخچه حبس.....	۱۷
۱-۲-۴-۱. سیر تحول زندان‌های دنیا.....	۱۷
۲-۲-۴-۱. زندان در صدر اسلام.....	۲۱

۲۲.....۳-۲-۴-۱. زندان در ایران.....

فصل دوم: جایگاه حبس در نظام کیفری اسلام و قانون ۱۳۹۲.....۲۵

۲۶.....۱-۲. مشروعیت حبس.....

۲۶.....۱-۱-۲. مبانی دلالت آیات بر مشروعیت زندان.....

۲۶.....۱-۱-۱-۲. بررسی دلالت آیه ۱۰۶ سوره مائده بر بازداشت موقت متهم.....

۳۲.....۲-۱-۱-۲. بررسی دلالت آیات ۱۵ و ۱۶ سوره نساء بر زندانی کردن زن زناکار در خانه.....

۳۸.....۳-۱-۱-۲. بررسی دلالت آیه ۵ سوره توبه بر زندانی کردن اسیران.....

۴۱.....۴-۱-۱-۲. بررسی دلالت آیه ۳۳ سوره مائده بر زندانی کردن محارب.....

۴۵.....۲-۱-۲. بررسی دلالت روایات بر مشروعیت زندان.....

۴۵.....۱-۲-۱-۲. حبس به عنوان مجازات حدی.....

۴۶.....۱-۱-۲-۱-۲. مجازات سارق حدی در بار سوم.....

۴۶.....۲-۱-۲-۱-۲. مجازات آمر در قتل عمد.....

۴۶.....۳-۱-۲-۱-۲. مجازات ممسک در قتل عمد.....

۴۷.....۴-۱-۲-۱-۲. حبس عبدی که به امر مولایش مرتکب قتل شده است.....

۴۷.....۲-۲-۱-۲. حبس به عنوان مجازات تعزیری.....

۴۷.....۱-۲-۲-۱-۲. حبس قاتل عمدی فراری.....

۴۸.....۲-۲-۲-۱-۲. حبس قاتل بعد از عفو اولیای دم.....

۴۸.....۳-۲-۲-۱-۲. حبس مولایی که عبدش را کشته است.....

۴۹.....۴-۲-۲-۱-۲. حبس طرار و مختلس (سرقت تعزیری).....

۴۹.....۳-۲-۱-۲. حبس به عنوان اقدام تأمینی و احتیاطی.....

۴۹.....۱-۳-۲-۱-۲. حبس متهم به قتل.....

۵۰.....۲-۳-۲-۱-۲. حبس مجرم پیش از محاکمه و تا روشن شدن وضعیت.....

۵۰.....۳-۱-۲. اجماع فقهای اسلام بر مشروعیت زندان.....

۵۱.....۴-۱-۲. مشروعیت زندان از دیدگاه عقل.....

۵۲.....۲-۲. حقوق زندانی و موارد آن در اسلام.....

۵۲.....۱-۲-۲. حقوق زندانی.....

۵۲.....۱-۱-۲-۲. حق زندانی در صورت تبرئه.....

۵۳.....۲-۱-۲-۲. حق زندانی برای حضور در مراسم مذهبی.....

۵۳.....۳-۱-۲-۲. حق ملاقات با نزدیکان و غیر آنان.....

۵۳ حقّ رفاه..... ۴-۱-۲-۲
۵۴ حقّ مرخصی..... ۵-۱-۲-۲
۵۵ حقّ تعجیل در محاکمه..... ۶-۱-۲-۲
۵۵ حقّ زندانی در بودن همسرش با او..... ۷-۱-۲-۲
۵۶ آیا شخص مریض یا اجیر حبس می‌شود؟..... ۸-۱-۲-۲
۵۶ مخارج معالجات زندانی به عهده کیست؟..... ۹-۱-۲-۲
۵۷ حقّ جداسازی زنان از مردان در زندان..... ۱۰-۱-۲-۲
۵۸ جداسازی نوجوانان از سالمندان و مسلمانان از غیر مسلمانان..... ۱۱-۱-۲-۲
۵۹ حقّ اشتغال برای زندانی..... ۱۲-۱-۲-۲
۶۰ حقّ نفقه زندانی..... ۱۳-۱-۲-۲
۶۱ تحریم شکنجه برای گرفتن اقرار..... ۱۴-۱-۲-۲
۶۱ معنای تأدیب و سخت‌گیری در زندان و حدود آن..... ۱۵-۱-۲-۲
۶۳ آزادی از زندان..... ۱۶-۱-۲-۲
۶۳ آیا تعزیر شامل حبس می‌شود؟..... ۱۷-۱-۲-۲
۶۴ اگر قاضی زندان نداشته باشد..... ۱۸-۱-۲-۲
۶۴ حکم زندان و اجرای حد در حرم..... ۱۹-۱-۲-۲
۶۵ موارد استفاده از زندان در اسلام..... ۲۰-۲-۲
۶۷ مجازات های جایگزین حبس در قانون ۱۳۹۲..... ۳-۲-۲
۶۷ دوره مراقبت..... ۱-۳-۲
۶۸ خدمات عمومی رایگان..... ۲-۳-۲
۶۹ مجازات محدودکننده آزادی..... ۳-۳-۲
۷۰ جزای نقدی روزانه..... ۴-۳-۲
۷۴ مجازات‌های مالی..... ۵-۳-۲
۷۴ جزای نقدی..... ۱-۵-۳-۲
۷۵ مزایا و معایب جزای نقدی..... ۲-۵-۳-۲
۷۷ فصل سوم
۷۸ ۱-۳ بررسی حبس در منزل و مراقبت الکترونیکی
۸۳ ۱-۱-۳ مبانی نظری
۸۴ ۱-۱-۱-۳ رویکرد انسانی

- ۲-۱-۱-۳. رویکرد اقتصادی..... ۸۵
- ۲-۱-۳. کیفیت اجرای کیفر حبس خانگی..... ۸۶
- ۳-۱-۳. شرایط اعمال کیفر حبس خانگی..... ۸۸
- ۴-۱-۳. زمینه‌ها و موانع اجرایی کیفر حبس خانگی در حقوق ایران..... ۹۱
- ۱-۴-۱-۳. زمینه‌های اجرایی..... ۹۲
- ۱-۱-۴-۱-۳. جوانان و نوجوانان بزهکار..... ۹۲
- ۲-۱-۴-۱-۳. محکومان مالی..... ۹۳
- ۳-۱-۴-۱-۳. جرایم تعزیری کم‌اهمیت..... ۹۳
- ۴-۱-۴-۱-۳. بهبودبخشیدن به کیفیت اجرای آزادی مشروط و تعلیق
اجرای مجازات..... ۹۳
- ۲-۴-۱-۳. موانع اجرایی..... ۹۴
- ۲-۳. مزایا و معایب حبس..... ۹۵
- ۱-۲-۳. مزایا..... ۹۵
- ۱-۱-۲-۳. عقوبت (سزادهی) و ارباب (دیگران)..... ۹۵
- ۱-۱-۲-۳. ممسک در قتل عمد و آمر در قتل عمد..... ۹۵
- ۲-۱-۲-۳. فرار پس از ارتکاب قتل عمد و شرکت در قتل عمد..... ۹۵
- ۳-۱-۲-۳. محاربه..... ۹۶
- ۲-۱-۲-۳. منوط بودن استیفای حق بر زندانی کردن..... ۹۷
- ۳-۱-۲-۳. بازداشتن مجرم از رسانیدن شر و ضرر به دیگران..... ۹۷
- ۴-۱-۲-۳. جلوگیری از ارتکاب جرم به وسیله مجرم..... ۹۸
- ۵-۱-۲-۳. روشن شدن وضعیت..... ۹۹
- ۶-۱-۲-۳. اصلاح و درمان مجرم..... ۱۰۰
- ۲-۲-۳. معایب زندان..... ۱۰۰
- ۱-۲-۲-۳. مکان بدآموزی..... ۱۰۰
- ۲-۲-۲-۳. مکان ستیزه‌جویی و بهانه‌طلبی..... ۱۰۱
- ۳-۲-۲-۳. استقبال افراد ولگرد و بیکار..... ۱۰۱
- ۴-۲-۲-۳. بیکار شدن افراد فعال جامعه..... ۱۰۱
- ۵-۲-۲-۳. از بین رفتن حس مسئولیت و سوق دادن زندانی به تن‌پروری..... ۱۰۱
- ۶-۲-۲-۳. افتخارآمیز بودن زندان برای مجرمان حرفه‌ای..... ۱۰۲

۱۰۲.....۷-۲-۲-۳. منافات با اصل شخصی بودن مجازات‌ها

۱۰۲.....۸-۲-۲-۳. ابتلا به بیماری‌های خطرناک

۱۰۲.....۹-۲-۲-۳. تحمیل هزینه سنگین به دولت

۱۰۱..... فصل چهارم: نتیجه‌گیری و پیشنهادها

۱۰۵..... نتیجه‌گیری

۱۱۰..... پیشنهادها

۱۱۳..... منابع

۱۲۰..... چکیده انگلیسی

مقدمه

انسان، این اشرف مخلوقات و خلیفه الهی که خداوند به لحاظ خلقت او، خود را احسن الخالقین می‌نامد و فرشتگان را به سجده بر وی فرمان می‌دهد و شیطان را به لحاظ سرپیچی از این امر از درگاه خود می‌راند، آزاد آفریده شده است؛ زیرا اگر انسان آزاد نبود، قوه عقل که فصل بین انسان و حیوان شمرده می‌شود، برای او ثمری نداشت و مجازات‌های دنیوی و اخروی برای او مقرر نمی‌گردید. خداوند این آزادی و آزادگی انسان را تا بدان حد مورد توجه قرار داده است که حتی در پذیرش دین اجبار او را روا نمی‌دارد:

﴿ لا اکراه فی الدین ﴾ (البقره: ۲۵۶)

مولای متقیان علیه السلام در نامه‌ای به فرزندش امام حسن علیه السلام می‌نویسد: «برده دیگری مباش که خدا تو را آزاد آفرید.» (ترجمه: دشتی، ۱۳۷۹، ص ۳۱)

آری، انسان آزاد است لیکن نه مطلق العنان بلکه آزادی او در عرصه حیات اجتماعی محدود به حدود رعایت حقوق و آزادی‌های دیگران است. خداوند هم انسان متجاوز به حریم آزادی دیگران را نکوهش می‌کند، هم کسانی را که به تجاوز تن داده و در حفظ حق طبیعی خود کوشش نمی‌کنند.

علاوه بر حمایت‌ها و تأییداتی که از آزادی در مفهوم عام آن به عمل آمده آزادی تن نیز مثل سایر آزادی‌ها، حدود و ثغوری دارد و در واقع در جایی که مصلحت جامعه ایجاب نماید و قانون چنین اجازه‌ای بدهد، آزادی تن سلب یا محدود می‌شود؛ و آیات و روایات و عقل و اجماع هم طبق آنچه که در این نگارش بحث خواهد شد، بر «مشروعیت حبس» دلالت دارند. لذا با عنایت به واقعیت‌های موجود، به ویژه گسترش تبهکاری، چه به صورت فردی یا سازمان‌یافته (گروه‌های تبهکار)، نمی‌توان از سیاست زندان‌زدایی به طور کلی دفاع کرد، ولی با توسل به تدابیر جایگزین، از جمله انجام کارهای عام‌المنفعه یا خدمات عمومی، ممنوعیت تصدی به اشتغال خاص به طور دائم یا موقت، حبس در خانه و... امکان اجرای محدود این سیاست ممکن به نظر می‌رسد.

فصل اول

کلیات

۱-۱. طرح کلی تحقیق

۱-۱-۱. بیان مسئله

بشر همواره به دنبال برقراری نظم و اصلاح جامعه خویش و دفاع از حقوق، آزادی، جان و مال خویش بوده و برای رسیدن به این هدف، قوانین و مقرراتی را وضع می‌نموده که برای تضمین آن هم مجازاتی را برای متخلف مد نظر قرار داده اما در عمل قادر به ریشه کن کردن بزهکاری نبوده است، که گاهی نتیجه به دست آمده از اجرای قوانین مجازات‌ها با اهداف موجود در تضاد بوده است.

با توجه به اینکه حبس به عنوان یکی از مجازات‌ها پذیرفته شده اما مشکلات و زیان‌ها و نارسایی‌هایی را پدید آورده که شاید بتوان گفت اجرا نشدن درست روش‌های تربیتی، اصلاحی و درمانی در زندان‌ها چنین نتیجه‌ای را پدید آورده است؛ اما به هر حال با یادآوری پیامدهای زیانبار زندان بر فرد زندانی، خانواده وی، موقعیت شغلی، اجتماعی و خانوادگی او تأثیر زندان را در زمینه بازداری برخی افراد جامعه از ارتکاب جرم و یا اصلاح مجرمین مورد سؤال قرار داده است. اکنون با مجازات حبس و پیامدهای آن مواجهیم و این پرسش مطرح است آیا حبس در نظام کیفری اسلام دارای مشروعیت است؟ آیا نظام موجود زندان در تحقق اهداف اصلی آن یعنی سلب آزادی از محکومان و اصلاح مجرم به منظور حفظ نظم و آرامش و تسلی بخشیدن به جامعه موفق بوده است؟

۱-۱-۲. اهمیت موضوع و هدف تحقیق و انگیزه انتخاب آن

با توجه به اینکه پیامبران و امامان و انسان‌های الهی همواره بشر را به سمت خوبی‌ها و انجام فرامین الهی و هم‌چنین ملزم کردن انسان‌ها به تعهدات خویش سفارش می‌نمودند و برای فراهم شدن این دستورات، مسیر مشخصی را که دارای قواعد و ضوابطی است ترسیم می‌نمودند، اما در طول تاریخ افرادی از این فرامین و تعهدات سرپیچی می‌کردند، از این رو برای برقراری اخلاق حسنه و نظم عمومی، مجازات‌هایی را برای اجرای آن قرار می‌دادند.

حال با توجه به گستردگی اجتماع و جرایم، بشر به دنبال راهکاری مناسب برای پیش‌گیری از جرم در جامعه است. بدین منظور برای شخص خاصی مجازاتی را تعیین می‌کنند که یکی از آن مجازات‌ها، «حبس» می‌باشد، که در عمل با مشکلات و نارسایی‌هایی مواجه شده و آن‌طور که شایسته است، جنبه بازدارندگی نداشته و جرم هم‌چنان تکرار شده است.

لذا در این پایان‌نامه به بررسی راهکارهای جایگزین حبس با توجه به نوع کیفر و جرم مربوطه و هم‌چنین اصلاح روش‌های موجود در دوران حبس می‌پردازیم.

۱-۱-۳. سؤالات یا فرضیه‌های تحقیق

– آیا حبس دارای مشروعیت است؟

– آیا کیفر حبس قادر به تأمین اهداف مجازات‌ها می‌باشد؟

– لزوم کیفر حبس برای چه مجرمانی است؟

– مجازات جایگزین حبس چیست؟

– حبس با توجه به آیات و روایات دارای مشروعیت می‌باشد .

– کیفر حبس در بعضی از موارد قادر به تأمین اهداف مجازات است ولی در بیشتر موارد، حبس باید به

همراه مجموعه‌ای از قواعد و احکام اسلام در تمام جنبه‌های حیات جامعه به اجرا در آید .

– کیفر حبس از سوی قانونگذار با توجه به نوع جرم، برای شخص خاصی تعیین می‌گردد .

– جایگزین حبس شامل دوره مراقبت، خدمات عمومی رایگان، مجازات مالی و محدودکننده آزادی است.

۴-۱-۱. پیشینه تحقیق

طبق جست‌وجویی که در اینترنت از مراکز علمی و کتابخانه‌ای به عمل آمد، تاکنون پایان‌نامه‌ای مشابه موضوع مورد بحث تدوین نشده است، و نیز با مراجعه به کتاب‌ها، پایان‌نامه‌ها و مقالات، معلوم شد که تاکنون کتاب یا رساله‌ای که به طور اختصاصی و به طور روشن و واضح به موضوع بررسی فقهی و حقوقی حبس‌زدایی با رویکردی به قانون مصوب ۱۳۹۲ پرداخته شده باشد، تألیف نگردیده است.

۵-۱-۱. ساختار و قلمرو تحقیق

تحقیق حاضر، «بررسی فقهی و حقوقی حبس‌زدایی با رویکردی به قانون مصوب ۱۳۹۲» می‌باشد که بر محوریت آیات قرآن و روایات معصومین علیهم‌السلام در چهار فصل تنظیم شده است و هر فصل نیز شامل بخش‌هایی می‌باشد که به اختصار به ذکر آن‌ها می‌پردازیم:

فصل اول - شامل کلیات تحقیق؛

فصل دوم - جایگاه حبس در نظام کیفری اسلام و قانون ۱۳۹۲؛

فصل سوم - بررسی کارکردهای حبس؛

فصل چهارم - نتیجه‌گیری و پیشنهادها.

۶-۱-۱. روش تحقیق

روش تحقیق این پایان‌نامه با عنوان «بررسی فقهی و حقوقی حبس‌زدایی با رویکردی به قانون مصوب ۱۳۹۲» به صورت کتابخانه‌ای بوده و از قرآن کریم، روایات، منابع حقوقی، کتب فقهی و نرم‌افزارها بهره برده است. پس از بررسی و شناخت منابع تحقیق از قبیل پایان‌نامه‌ها، کتاب‌ها و...، به فیش‌برداری و جمع‌آوری مطالب پرداخته و سپس مطالب جمع‌آوری شده مورد بررسی و تحلیل قرار گرفته و به رشته تحریر درآمده است.

۱-۲. مفاهیم شناسی

۱-۲-۱. مجازات

«مجازات» عبارت است از آزاری که قاضی به علت ارتکاب جرم و به نشانه نفرت جامعه از عمل مجرمانه و مرتکب آن و برای شخصی که مقصر است بر طبق قانون تعیین می‌کند. «آزار» عبارت است از صدمه‌ای که متوجه حقی از حقوق مجرم مثل حیات، آزادی، مال و حیثیت می‌شود. (باهری، ۱۳۸۱، ص ۲۷۸)

۱-۲-۲. حبس

در کتاب العین چنین آمده است: حبس و محبس دو موضع برای نگهداری کسی است، پس محبس همان زندان است. (فراهیدی، ۱۴۱۰ ق، ج ۳، ص ۱۵)
و در کتاب صحاح چنین معنا شده است: سجن یعنی حبس به معنای نگه داشتن.
(جوهری، ۱۴۱۰ ق، ج ۵، ص ۲۱۳۳)
حبس و زندان جایگاهی برای نگه داشتن انسان به منظور جلوگیری از رفت و آمد و منع شخص از آزادبودن است.

۱-۲-۳. مجازات جایگزین حبس

مجازات جایگزین حبس هنگامی مطرح می‌شود که مجازات اصلی با توجه به نوع جرم مربوطه، حبس می‌باشد، ولی طبق م ۶۴ ق.م.ا با مد نظر قرار دادن گذشت شاکی و وجود جهات تخفیف و با ملاحظه نوع جرم، کیفیت ارتکاب آن، آثار ناشی از جرم، سن، مهارت، وضعیت

شخصیت و سابقه مجرم، وضعیت بزه‌دیده و سایر اوضاع و احوال تعیین و اجرا می‌شود.

۱-۲-۴. مشروعیت حبس

همان‌طور که از متون تاریخی معتبر برمی‌آید، با توجه به وضعیت سیاسی و اجتماعی صدر اسلام در زمان رسول خدا ﷺ زندان به معنای اصطلاحی رایجش وجود نداشته است. بنابراین سؤال اصلی این است که با توجه به این واقعیت آیا می‌توان برای مشروعیت زندان به آیات قرآن استناد کرد یا نه؟ اگر پاسخ مثبت است کدام آیات بر این مشروعیت دلالت می‌کنند و دلالتشان چگونه قابل اثبات است؟

بدین منظور دیرینه، زندان در جامعه اسلامی مورد بحث قرار گرفته است سپس ضمن مطالعه و بررسی آیات مرتبط و استناد به شواهد قرآنی و روایات معتبر، نظریه قابل اثبات ارائه گشته و پاسخی متقن و مستدل به مسئله داده شده است.